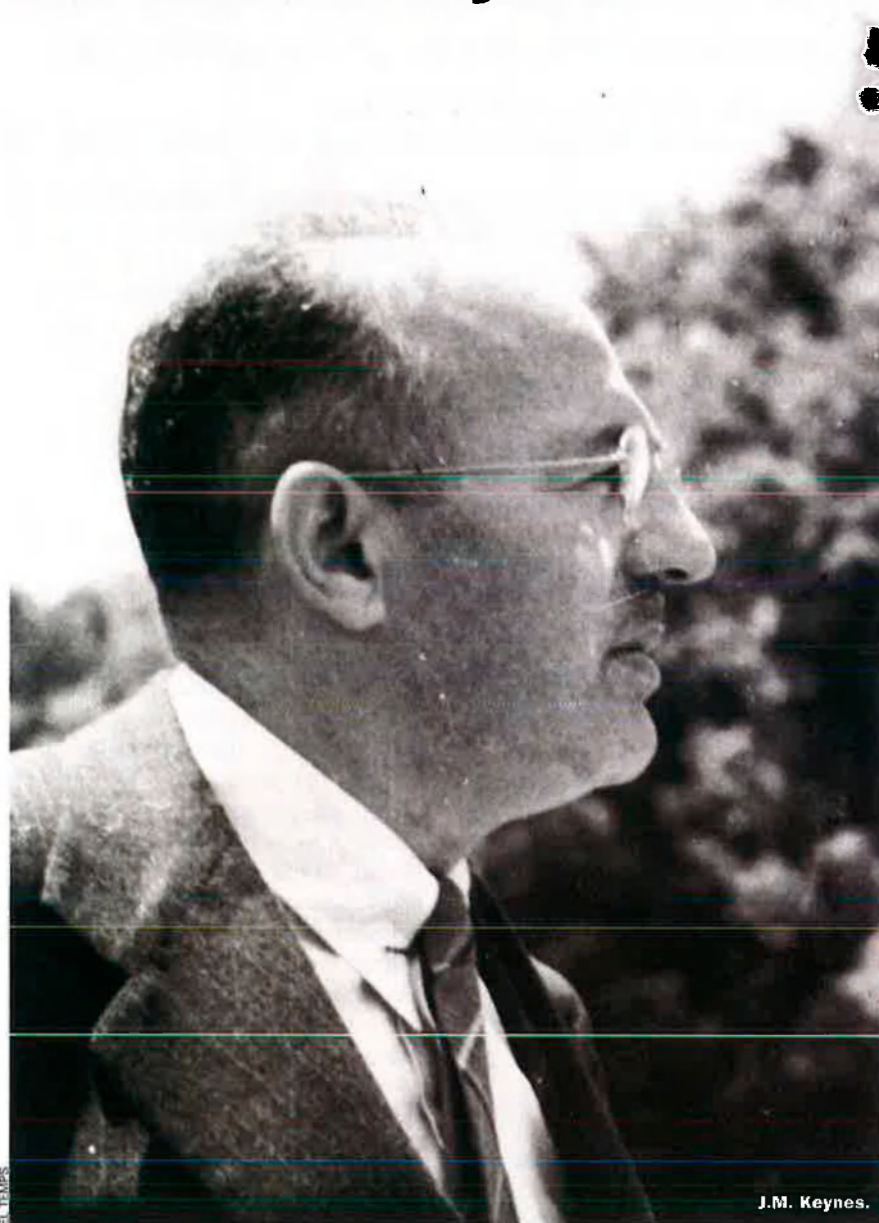

Els néts de Keynes

J.M. Keynes.

Si J. M. Keynes no s'hagués mort prematurament el dia de Pasqua de l'any 1946, hauria celebrat el seu 85è aniversari el dia 5 de juny de 1968. Podem suposar que potser hauria interpretat el moviment dels joves universitaris del món desenvolupat com l'acompliment del que ell mateix havia imaginat per a la generació dels seus néts.

Efectivament, l'economista britànic havia dibuixat als anys trenta una visió agradable del món futur, en el qual l'economia deixaria de ser tan important i els humans podríem començar una vida més civilitzada. L'important augment de la productivitat ens alliberaria de les limitacions imposades per l'escassetat material, ja no seríem esclaus de les restriccions econòmiques a l'hora de prendre decisions.

Certament, a partir del final de la Segona Guerra Mundial s'inicià un període de desenvolupament econòmic caracteritzat per importants creixements del nivell de producció i de renda a la majoria dels països de l'òrbita capitalista. El control de les fluctuacions econòmiques fa que les oscil·lacions cícliques siguin més suaus; l'augment del volum de la despesa pública fa que el sector públic s'encarregui de les infraestructures i de les indústries bàsiques, assegurant el funcionament d'aquells aspectes de l'activitat econòmica que són essencials per al manteniment dels negocis privats de rendiment baix o insegur; el sistema fiscal permet avançar cap a un esquema de redistribució de la renda que afavoreix els individus i els sectors amb ingressos més baixos. En definitiva, el capitalisme es fa més amable.

Tot això va ser possible perquè les innovacions tecnològiques incorporades en sectors com l'energia nuclear, l'electrònica, la química, l'aeronàutica van fer real la millora de productivitat anunciada per Keynes. Els canvis tècnics van fer possible, i alhora van estimular, un procés de capitalització intensa de les economies. Les inversions en béns de capital i les millores en l'organització del treball van provocar augmentos espectaculars del resultat obtingut per cada hora de treball. Així, els salaris i els beneficis podien augmentar sense afectar gens els costos de producció.

Després dels processos de descolonització, les economies europees gaudien dels avantatges de la primera fase de la globalització contemporània. La liberalització del comerç internacional va posar a l'abast dels vells països industrials la producció barata dels països que iniciaven el seu procés d'industrialització i que necessitaven vendre als mercats rics. D'altra banda,

els preus de les primeres matèries i de l'energia es mantenien, encara, baixos.

Les mitjanes de les taxes anuals de creixement del producte per a la dècada 1960-1970 confirmen aquesta visió optimista. Canadà: 4,7 %, Estats Units: 4,6 %, França: 5,7 %, Itàlia: 5,3 %, República Federal Alemanya: 4,6 %. Només el Regne Unit queda per sota: 2,8 %.

L'esperança de vida, una mesura bastant clara del nivell de benestar, que se situava a la dècada del 1930 per als països occidentals al voltant dels 55-65 anys, va iniciar la tendència a allargar-se. El 1970 era de 72,1 anys per als homes i de 72,5 per a les dones a Suècia; de 68,6 i 76,4 a França; de 68,2 i 75,9 als Estats Units i de 69,7 i 75,0 a Espanya.

Es pot afirmar que a finals de la dècada dels seixanta, pel que fa als països que formaven part del món desenvolupat, s'havia arribat a una situació de benestar econòmic considerable. Els béns privats i els serveis públics s'havien fet "meravellosament abundants", va escriure J. K. Galbraith (1908-2006), de manera que els joves ciutadans occidentals (més els japonesos) van créixer convençuts que tenien dret a quasi tot.

Com que en aquest "quasi tot" hi havia els mitjans de comunicació i els viatges, és a dir, la informació, aquests joves tenien també l'oportunitat de saber que, en una perspectiva global, eren, de fet, una minoria privilegiada. Hi havia grans diferències en els nivells de renda disponible i de benestar, tant si miraven els països del tercer món com si observaven què passava a l'interior dels mateixos països rics.

La "societat de consum" era objecte de crítiques per part dels seus suposats beneficiaris. A casa nostra, on l'abundància arribava molt més lentament que al nucli capitalista, Raimon cantava amb ironia el 1970: "les botigues ben plenes, les butxaques ben buides... és hora de saber qui les té plenes."

Des de la perspectiva econòmica, el Maig del 68 es pot interpretar com un episodi dins de l'evolució històrica del capitalisme. En aquell moment es posen en evidència els èxits, però també les febleses, del sistema econòmic del qual, parafrasejant Cinto Ros Hombravella, vam comprovar molts anys més tard (el 1989, quan va caure el mur de

Berlín) que és "el segon millor sistema econòmic i social, ens falta descobrir quin és el primer."

El capitalisme es revelava l'any 1968 com un sistema que mostra una gran capacitat per produir més i més mercaderies a uns preus més i més baixos, però que no ha sabut resoldre satisfactòriament la segona part del procés econòmic, és a dir, la distribució dels ingressos generats per l'activitat. El capitalisme no sap respondre a la qüestió de com aconseguir que els béns i els serveis obtinguts es reparteixin d'una manera que assegurin una vida més civilitzada. Interpretant civilització com

inversió pren, de fet, la forma d'uns béns de capital que no són fàcilment convertibles d'un sector de producció a l'altre.

Passar de les drassanes, la siderúrgia o el tèxtil a la producció d'articles electrònics, de química fina, serveis financers o béns culturals no és tan fàcil, o almenys no es pot fer sense costos.

La solució escapa a la lògica estricta del capitalisme, ja que passa a modificar el sistema de negociació en la pugna per la distribució del valor afegit en l'activitat econòmica entre salaris i beneficis. Això és el mateix que dir que són necessaris canvis a nivell institucional que permetin socialitzar una part signi-

El Maig del 68 es pot interpretar com un episodi dins de l'evolució històrica del capitalisme

un model que assegura la cohesió social i el progrés cultural.

Si bé a partir del 1945 els països desenvolupats havien aplicat mesures de redistribució de la renda i de construcció dels estats de benestar, no van tenir prou present la part del missatge keynesià que indicava que el desenvolupament material reclama una altra manera de funcionar si es vol que el progrés econòmic sigui portador de

ficativa dels guanys de la productivitat, uns canvis que posen en primer pla la distinció entre la taxa de benefici privat i els beneficis per al conjunt de la societat. A la pràctica aquests canvis impliquen de fet una "àmplia socialització de la inversió", segons va escriure Keynes a la *Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner*.

L'economista que havia parlat de "l'eutanàsia dels rendistes" suggeria que si el

La 'societat de consum' era objecte de crítiques per part dels seus suposats beneficiaris.

progrés social i moral.

Per això l'economista britànica Joan Robinson (1903-1983) parla d'un keynesianisme bastard que considera que es pot canalitzar l'estalvi cap a les inversions ajustant els moviments de manera que s'aconsegueixi crear tants llocs de treball com sigui desitjable. Com si l'economia pogués funcionar d'acord amb la premissa que el capital es pot escampar per les diferents parts del sistema productiu i es pot dividir en les porcions adequades. Els anys posteriors a la guerra es va viure en aquesta il·lusió, oblidant que no és fàcil resoldre els problemes provocats per la realitat i que la

sistema d'empreses privades no serveix per a manegar l'abundància caldrà buscar un sistema que ho pugui fer.

Els moviments, en plural perquè eren diversos, del Maig del 1968 van ser una de les expressions de la cerca d'aquest sistema. Com que el socialisme —el sistema alternatiu conegut aleshores— mostrava també prou imperfeccions, no és estrany que en aquells moviments l'esquerra ortodoxa tingués un paper desconcertat.

La cerca continua.

Muriel Casals
UAB